

Zapadnokrčka mikrohistorija ili kako sadašnjost, crpeći nadahnuće iz prošlosti, daje nadu u bolju budućnost

Tomislav Galović, O Dubašnici i njezinim ljudima. Prinosi za povijest dubašljanskoga kraja na otoku Krku, knj. II, Rijeka – Krk – Malinska – Novi Vinodolski: Povijesno društvo otoka Krka, Krk – Općina Malinska – Dubašnica, Naklada Kvarner [Krčki zbornik, sv. 73, Posebno izdanje Povijesnog društva otoka Krka, sv. 64], 2019, 655 str.

Zavičajna, odnosno lokalna povijest – mikrohistorija – izdvojeno je područje povijesne znanosti, zaživjelo u prošlom stoljeću. Bavi se poviješću lokalnih sredina – mikrotoposa – i manjih ljudskih zajednica. Nudi drugačiji analitički format te indukcijski pristup, s pomoću kojih je znanstvenicima raznih profila, stručnjacima za različite aspekte prošlosti, omogućen iznalazak provjerljivih, preciznih i time znanstveno vrednijih uopćavanja. Lokalna se povijest nekoć poimala kao proučavanje povjesničara – amatera te entuzijasta, čiji su, počesto i anegdotalni, uraci bili namijenjeni razbibrizi „priprostoga“ mjesnog puka. Katkada se, dakle, na nju gledalo svisoka, deprecijativno. No, s vremenom je to područje historiografije postalo zanimljivo humanističkim stručnjacima pa su povjesničari počeli 60-ih i 70-ih godina prošloga stoljeća proučavati gradske kvartove i seoske krajeve, nastojeći znanstvenoj zajednici razotkriti tzv. „donju stranu“ povijesti, tj. „povijest odozdo“. U takvim je istraživanjima prioritet uvijek bio kontekst, odnosno usklađivanje mikrohistorije – lokalne ili zavičajne povijesti – s nacionalnom i općom poviješću te vezivanje pojedinačnih, lokalnih fenomena uz opća povijesna i evolucijska gibanja.

Kvarnerski je prostor u posljednje vrijeme podosta zahvaćen takvim znanstveničkim strujanjima, dakle vrlo interesantan historiografima koji proučavaju prostor u prošlosti, istražuju organizirane zajednice i povijesne mijene, pristupaju s pomoću znanstvenih alata, modela i postupaka te unutar prostornih dimenzija koje je ustoličila upravo mikrohistorija kao grana povijesne znanosti. U tom je kontekstu eklatantan primjer otoka Krka, posebice njegova zapadnog dijela – povijesne Dubašnice i Miholjica, odnosno današnje Općine Malinska – Dubašnica. Među znanstvenicima koji su se zdušno dali u izučavanje spomenutih krčkih krajeva ističe se Tomislav Galović. Sveučilišni nastavnik, točnije, docent na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, član Katedre za pomoćne povijesne znanosti i metodologiju historije, također je već poodavno dobro znan gotovo svim žiteljima Dubašnice, a možebitno i čitavoga Zlatnog otoka. Navedeni se, naime, povjesničar – podrijetlom i rođenjem Slavonac, a djetinjstvom i mladenaštvom Malinskar – već gotovo dva desetljeća sustavno bavi svakovrsnim gledištima prošlosti Dubašnice i Krka. Vrijedan i za lokalnu, ali i za znanstveničku zajednicu, značajan rezultat Galovićevih istraživanja sijaset je veličinom različitih, uglavnom historiografskih i kulturoloških tekstova i članaka, knjiga i predavanja o dotičnim temama, na temelju kojih se s punim pravom može kazati da je ovaj povjesnik, iako tek četrdesetogodišnjak, već sada jedan od vodećih stručnjaka za cjelokupnu povijest Dubašnice i Krka, a posebno za njihove srednjovjekovne segmente.

Bilo bi suvišno sada nabrajati sve spomenute pojedinačne radove, što ih je tijekom godina izdao Galović. No, ipak, potrebno je istaknuti njegova opsežnija djela koja su bitno produbila doskorašnje spoznaje o dubašljanskoj i otočkoj prošlosti, a koja je taj znanstvenik napisao samostalno ili, pak, u koautorstvu. Godine 2004. objavljen mu je historiografski prvijenac, čiji su nakladnici bili Općina Malinska – Dubašnica, Izdavačka kuća „Adamić“ iz Rijeke te Povijesno društvo otoka Krka. To je knjiga *O Dubašnici i njezinim ljudima*, prvi dio prinosa za povijest dubašljanskoga kraja. Za tu je publikaciju zaslužio i godišnju Državnu nagradu za znanost u kategoriji znanstvenih novaka koju dodjeljuju Hrvatski sabor te Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Četiri godine potom, u povodu 150. godišnjice posvećenja dubašljanske župne crkve sv. Apolinara u Bogovićima (1857- 2007), zajedno s piscem ovih redaka izdaje bogato opremljenu monografiju *Plovanska crkva svetoga Apolinara* (2008). Posljednjih godina Galović je posebno aktivan na tom polju: najprije je 2016. godine, u suradnji s kroatisticom Tomislavom Bošnjak Botica i povjesničarom Ivanom Boticom, objelodanio knjigu *Hrvatskoglagoljski notarijat otoka Krka. Notari Dubašnice, sv. 1: Treći notarski protokol Jura Sormilića (1726–1734)*, da bi mu naredne, 2017. godine iz tiska izašla knjižica o istaknutom dobrinjskom franjevcu, slikaru i povjesničaru umjetnosti, fra Vinku Fulgenciju Fugošiću, pod naslovom *Tihi sudac umjetnosti*. Doživjela je već drugo izdanje, a Galović ju je napisao skupa s Gordanom Gržetić te Pericom Dujmovićem. Godine 2018, u suautorstvu s Antonom Bozanićem i Igorom Žicem, objavio je kapitalno djelo o umjetnosti, povijesti i kulturi otoka Krka, monografiju *Krčka kulturna baština*.

Galovićev je najnoviji te neizmjerljivo važan doprinos proučavanju povijesti dubašljanskoga kraja djelo *O Dubašnici i njezinim ljudima* (knj. II), koja je nedavno objelodanjena u izdanju Povijesnog društva otoka Krka, Općine Malinska – Dubašnica te Naklade Kvarner iz Novog Vinodolskog. Ta je oveća publikacija – broji, naime, 655 stranica – zbirka autorovih članaka koje je prethodnih petnaestak godina uglavnom objavljivao u različitim stručnim, znanstvenim, lokalnim te inim časopisima, glasilima i zbornicima. No, ima i tekstova koji su prvi put izdani upravo u ovoj knjizi. Tematski se i koncepcijski nastavlja na publikaciju istog naslova koju je Galović objavio 2004. godine. Priređena je za tisak u sklopu rada na projektu Hrvatske zaklade za znanost „Izvori, pomagala i studije za hrvatsku povijest od srednjeg vijeka do kraja dugog 19. stoljeća“, čiji je voditelj dr. sc. Damir Karbić, a objavljena je prigodom obilježavanja 110. obljetnice organiziranog turizma u Malinskoj (1909-2019) te 50. obljetnice utemeljenja Povijesnog društva otoka Krka (1969-2019). Knjigu su recenzirali doc. dr. sc. Anton Bozanić, dr. Milan Radić, izv. prof. dr. sc. Franjo Velčić te, nažalost, nedavno preminuli akademik Petar Strčić, dugogodišnji glavni urednik *Krčkoga zbornika*.

Knjiga Tomislava Galovića *O Dubašnici i njezinim ljudima II* sastoji se od dvaju velikih stožernih poglavlja jednostavno nazvana – „Prostor“ i „Ljudi“, a tekstovi raspoređeni u njima smisleno slijede podjelu koja se može iščitati iz njihovih naslova. U navedena poglavlja, nakon prigodne „Riječi nakladnika“, čitatelja uvode urednički predgovor („Istraživati otok s prstohvatom slavonskog inata: mjesto proslova Galovićevu *libru* i *croquis* za panegirik“) te autorski uvod („Umjesto uvoda: Mikrohistorija, lokalna i(li) zavičajna povijest“). Autor, među ostalim, piše o široj javnosti nepoznatim pojedincima, Dubašljanima, koji su ostavili znatan biljeg u lokalnoj zajednici, a neki od njih i šire, djelujući izvan rodnog im zavičaja. Prikazuje također fenomene i događaje, „od kojih su neki toliko mjesni da za njih znaju samo probrani pojedinci“ ili su čak, prema riječima

samog autora, „potpuno ostali nepoznati današnjim stanovnicima i zainteresiranoj javnosti“. Tako, recimo, u poglavlju „Prostor“ autor piše o povijesti sela Porat te inventaru njegova franjevačkog samostana – „fratarskog mostira“ – sv. Marije Magdalene, zatim o grbu i zastavi Dubašnice te njihovoj heraldičkoj „prapovijesti“, općinskim arhivskim fondovima, osnovnoj školi u Bogovićima i, općenito, o povijesti školstva na tome području. Donosi potom nove priloge za povijest župne crkve sv. Apolinara, kao i nekih manjih dubašljanskih sakralnih objekata. Nadalje, u tom se poglavlju mogu pronaći i članci o lovu i ribolovu u Dubašnici, župskim matičnim knjigama i kronici itd. Među „Ljudima“ nalaze se tekstovi o dubašljanskim fratrima, bratovštinama, kolejanima i emigraciji, narodnom zastupniku Antonu Bogoviću i mjesnom kroničaru Pavlu Bogoviću – Šimovu, književniku Josipu Antunu Kraljiću te istaknutom hrvatskom arhitektu Kazimiru Ostrogoviću, muzikologu i melografu Nedjeljku Karabaiću, kao i o Milanu Radiću starijem, uglednom turističkom djelatniku i ekonomistu. Nailazimo također na napise o dvojici franjevaca – trećoredaca, o. fra Augustinu Šabalji iz Porta te *padre* Benku Dujmoviću iz Zidarića. Galović piše i o *popu* Mihovilu Prendivoju, Vinku Barbišu te nezaobilaznom Branku Fučiću, povjesničaru umjetnosti i kulture, vrhunskom znalcu glagoljice i srednjovjekovnog zidnog slikarstva, jednom od najvećih sinova koje je uopće iznjedrila Dubašnica. Nakon tih dviju opsežnih cjelina, autor zaključuje djelo svojim „Pogovorom“. Ta je publikacija vrlo temeljito i brižljivo opremljena svom potrebnom znanstveno-stručnom aparaturom: iscrpnim te akribičnim bilješkama i sadržajem, popisom izvora i literature, sažecima na hrvatskom, njemačkom, talijanskom i engleskom jeziku. Popisani su i slikovni prilozi, a na samome kraju nalazi se kazalo osobnih i zemljopisnih imena.

Djelo T. Galovića, kako stoji u recenziji A. Bozanića, „u mnogočemu obogaćuje otočnu historiografiju. Iščitavajući povijesne izvore“, piše prije spomenute konstatacije ovaj recenzent, „autor pridodaje dosadašnjim saznanjima nove rezultate istraživanja koji čitateljima približavaju prostor i vrijeme naših predšasnika na ovim prostorima i čine ih zanimljivijim“. Recenzent F. Velčić ističe da autor „znanstvenom povijesnom akribijom donosi pregršt novih spoznaja i detalja o svojoj Dubašnici – Malinskoj kojima pristupa kritički, ne donosi konačne zaključke, već postavljajući nova pitanja, potiče na daljnje proučavanje i rasvjetljavanje bogate lokalne povijesti“. Velčić dalje napominje da je ova publikacija „zapravo zbornik prikupljenih starih i novih podataka o Dubašnici, svojevrsna kronika ponekih važnih zbivanja i osoba, te ne kani biti zaokružena, konačna cjelina, već bogatstvom mnogih nepoznatih detalja nudi bogati radni materijal za jedno sveobuhvatnije sagledavanje dubašljanskoga kraja kao dijela otoka Krka“. Dubašnica je njome, usudili bismo se dodati, svrstana na popis malobrojnih hrvatskih mikroregija koje su tako podrobno obrađene iz historiografske perspektive.

Dana 16. studenoga 2019. u sportskoj je dvorani Osnovne škole Malinska – Dubašnica knjiga *O Dubašnici i njezinim ljudima II.* predstavljena zainteresiranoj javnosti. O njoj su tada govorili njezini sunakladnici: Robert Anton Kraljić, načelnik Općine Malinska – Dubašnica, Franjo Butorac, direktor Naklade Kvarner, i Milan Radić, predsjednik Povijesnog društva otoka Krka, te recenzenti Anton Bozanić i Franjo Velčić, iskusni crkveni povjesničari, visokoškolski profesori i svećenici Krčke biskupije. Perica Dujmović, koji je uredio Galovićevu opsežnu historiografsku publikaciju, bio je moderator skupa, koji je okupio dvjestotinjak Dubašljana, otočana i prijatelja Dubašnice, što je u konačnici zorno posvjedočilo da je u ovim krajevima itekako na cijeni ovakva vrsta intelektualnog rada, mara i zalaganja.

Tomislav Galović dosad se već višekratno iskazao kao istinski zaljubljenik u prošlost dubašljanskoga kraja i historiju otoka Krka u cjelini te kao vrstan ekspert i vrijedan proučavalac njihovih znamenitosti, povijesnih vrela i starina. Ta i takva usredotočenost u njega nije samo strogo znanstvenička te hladno objektivna. Ona to ni u kojem slučaju ne bi nikada ni mogla biti jer mu je Dubašnica jednom pružila dom i sjećanja, prijatelje, kovanja i djetinjstvo. Poštovanje i zahvalnost prema ovome području svakodnevno iskazuje onako kako najbolje umije, u domeni svoje izabrane historičarske struke: „minuciozno tragajući za nepoznatim, budeći prošlo te nudeći pravo more faktografije i svježih uvida u mjesnu povjesnicu“, kako stoji u proslavu knjige, uvijek vrlo staloženo te trezveno, kao i svaki valjan povjesničar, svjestan činjenice „da nam crpeći nadahnuće iz prošlosti sadašnjost daje nadu u čestu budućnost“. Razborito je zato očekivati da će taj uporan i maran Dubašljanin slavonskog podrijetla i zagrebačke adrese još dugo godina ugodno iznenađivati čalcima, napisima, predavanjima i knjigama o tome sjevernojadranskom sredozemnom kraju, pisati o precima Bodulima i poučavati svu zainteresiranu javnost, kako lokalnu tako i znanstvenu, o nepoznatoj prošlosti i davnim dobima njegove Dubašnice te otoka Krka, kao i kvarnerskoga kraja u cijelosti.

Perica Dujmović

Multicentrična studija o globalnoj povijesti

Peter Frankopan, Putovi svile. Nova povijest svijeta, Zagreb:

MATE d. o. o, 2019, 625 str.

Jedan od glavnih problema autora brojnih znanstvenih radova, koji su pisani da bi ponudili preglede globalne povijesti, činjenica je da se često ne znaju razračunati s temeljnom premisom *globalnog* od koje polaze. Problem postaje tim kompleksniji kad se postavi pitanje što je zapravo globalna povijest, koji vremenski i prostorni okvir obuhvaća te što je u radu određeno da reprezentira ono globalno i zašto? Iz tako nerazriješenog teorijsko-metodološkog polazišta najčešće proizlaze gotovo pa jednostrani prikazi svjetske povijesti, koja se čitateljima prezentira u „kontrakcijskom“ obliku: globalna se historija sužava na povijesna iskustva određenih geografskih područja, kultura i naroda, čija se partikularna iskustva uzdižu na pijedestal općeg, predstavljajući cjelinu svjetske povijesti. Tog problema bio je svjestan i sâm Peter Frankopan te se zbog toga u novoj knjizi *Putovi svile. Nova povijest svijeta* odlučio za nešto drugačiji pristup u odnosu na klasičan način pisanja sinteze svjetske povijesti.

Peter Frankopan profesor je globalne povijesti na Sveučilištu u Oxfordu. Do sada je objavio nekoliko knjiga iz područja srednjovjekovne povijesti, a njegovi istraživački interesi obuhvaćaju povijest Bizanta, Mediterana, kršćanstva, islama, Rusije, Balkana itd. Knjiga je prvi put objavljena 2015. godine u izdanju Bloomsbury te je dobila uglavnom pozitivne kritike stručnjaka. Strukturalno je podijeljena na 25 poglavlja, pred kojima je kraći autorov predgovor, a završava zaključkom (str. 508-523), opsežnim bilješkama

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI

51

BROJ 2

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

The logo for FF press, featuring the letters 'FF' in a stylized font with a horizontal line through them, followed by the word 'press' in a lowercase, sans-serif font.

ZAGREB 2019.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 51, broj 2

Izdavač / Publisher
Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
FF-press

Za izdavača / For Publisher
Vesna Vlahović Štetić

Glavni urednik / Editor-in-Chief
Inga Vilogorac Brčić

Izvršni urednik / Executive Editor
Kornelija Jurin Starčević

Uredništvo / Editorial Board
Jasmina Osterman (stara povijest/ancient history), Trpimir Vedriš (srednji vijek/medieval history), Hrvoje Petrić (rani novi vijek/early modern history), Željko Holjevac (moderna povijest/modern history), Tvrtko Jakovina (suvremena povijest/contemporary history), Silvija Pisk (mikrohistorija i zavičajna povijest/microhistory and local history),
Zrinka Blažević (teorija i metodologija povijesti/theory and methodology of history)

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Council
Denis Alimov (Sankt Peterburg), Živko Andrijašević (Nikšić), Csaba Békés (Budapest), Rajko Bratož (Ljubljana), Svetlozar Eldarov (Sofija), Toni Filiposki (Skopje), Aleksandar Fotić (Beograd), Vladan Gavrilović (Novi Sad), Alojz Ivanišević (Wien), Egidio Ivetić (Padova), Husnija Kamberović (Sarajevo), Karl Kaser (Graz), Irina Ognyanova (Sofija), Géza Pálffy (Budapest), Ioan-Aurel Pop (Cluj), Nade Proeva (Skopje), Alexios Savvides (Kalamata), Vlada Stanković (Beograd), Ludwig Steindorff (Kiel), Peter Štih (Ljubljana)

*Izvršni urednik za tuzemnu i inozemnu razmjenu /
Executive Editor for Publications Exchange*
Martin Previšić

Tajnik uredništva / Editorial Board Assistant
Dejan Zadro

Adresa uredništva/Editorial Board address
Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120191

Časopis izlazi jedanput godišnje / The Journal is published once a year

Časopis je u digitalnom obliku dostupan na / The Journal in digital form is accessible at
Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske „Hrčak“
<http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>

Financijska potpora za tisak časopisa / The Journal is published with the support by
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Časopis je indeksiran u sljedećim bazama / The Journal is indexed in the following databases:
Directory of Open Access Journals, EBSCO, SCOPUS, ERIH PLUS, Emerging Sources Citation
Index - Web of Science

Naslovna stranica / Title page by

Marko Maraković

Grafičko oblikovanje i računalni slog / Graphic design and layout

Marko Maraković

Lektura / Language editors

Samanta Paronić (hrvatski / Croatian)

Edward Bosnar (engleski / English)

Tisak / Printed by

Tiskara Zelina, Sv. Ivan Zelina

Naklada / Issued

200 primjeraka / 200 copies

Ilustracija na naslovnici

Muza Klio (Alexander S. Murray, *Manual of Mythology*, London 1898)

*Časopis je u digitalnom obliku dostupan na Portalu znanstvenih časopisa
Republike Hrvatske „Hrčak“ <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*

*The Journal is accessible in digital form at the Hrcak - Portal of scientific
journals of Croatia <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*